Us berne-tiid op 't Ein

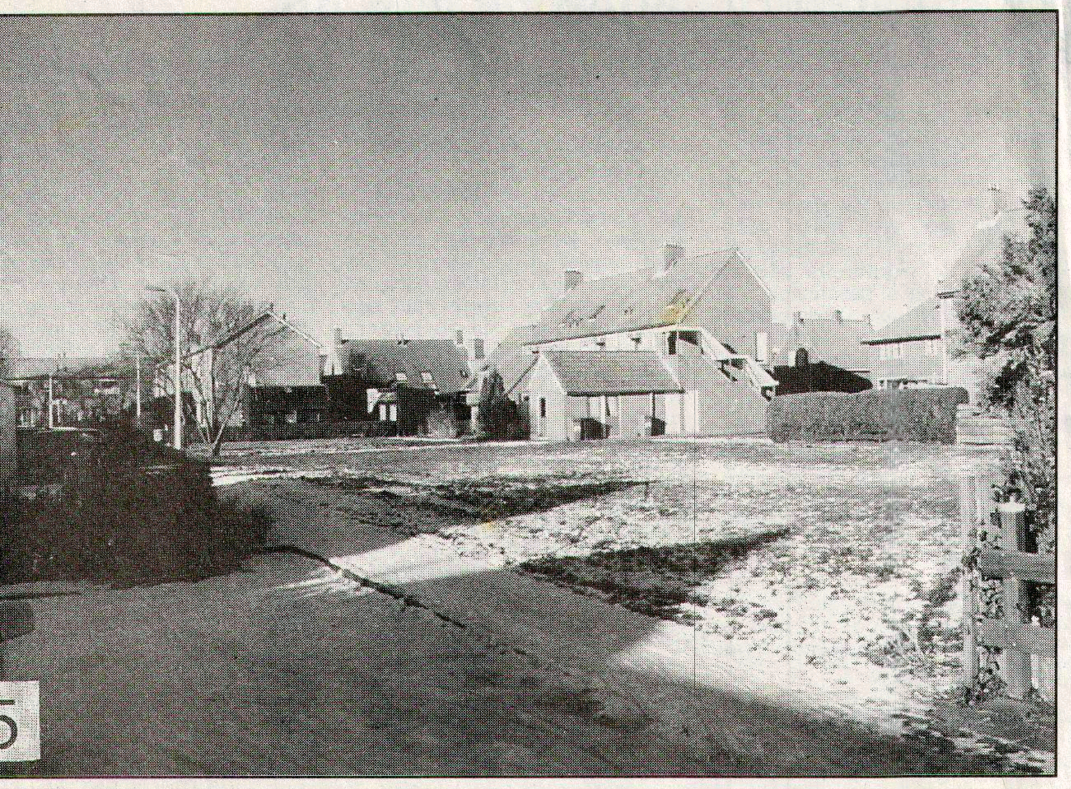

LEMMER - Ik heb het al heel lang een leuk idee gevonden om 't Ein, haar bewoners van net na de oorlog, het aantal gezinsleden, wat de beroepen van haar kostwinners waren en hoe men zich in die tijd vermaakte, in kaart te brengen. Alles moest uit het blote hoofd, want de gemeente zelf kon mij geen namen uit die tijd en zelfs geen plattegrond te voorschijn toveren. Ik hoop dan ook dat u niet al te veel afwijkingen zult vinden, hoewel ik weet dat ze er wel zullen zijn. Mijn excuus alvast daarvoor.

_Hoofdzakelijk van jongens-kant uit bekeken, waardoor de meisjeskant iets minder is belicht. Hun begrip daarvoor stel ik zeer op prijs.

1948 Was nog een armoedige tijd, de gezinnen gemiddeld vier personen groot, maar de saamhorigheid op 't Ein was enorm.

Als de één iets had, dan had de ander het ook en had en niets dan had de ander ook niets. Onderling werd veel verruild, kleren, huishoudelijke artikelen, schoeisel, schaatsen, meubilair, baby-spulletjes, etc.

Bij goed weer zaten de bewoners bij elkaar op de bank of op het tuinhek op steeds wisselende plaatsen voor iemand's deur en iedereen ervoer dat als bijzonder gezellig. Prachtige maar ook sterke verhalen kon men hier aanhoren, altijd doorspekt met veel humor en vaak met veel fantasie.

Jong en oud deed mee aan spelletjes zoals stoelendans, tiepelen, touwtrekken, touwtje-springen, volksdansen, stoeien en zingen bijvoorbeeld. Tussendoor werd er iets gedronken, een wortel door iedereen gegeten en door de liefhebbers een sigaret gerookt. Tot laat in de avond werd vaak door gekletst, over mooie dingen maar ook over ziekte, armoe of overlijden. Het sociale stond in die dagen hoog bij ons in het vaandel. Ook wij, de thans 60 plussers, vermaakten ons uitstekend op 't Ein. Maar hoe kon je je nu ook vervelen in die tijd. Oké, wij hadden geen televisie, geen video-recorders, geen computers, zelfs geen eigen kamer en al wel een radio, maar vraag niet naar b.v. top 40 uitzendingen. Maar we hadden wel hoepels waar we mee speelden, we hadden vliegers die we achter de tramdijk op lieten, we bouwden half-ondergrondse hutten in de gezamenlijke Singel-tuin, we speelden soldaatje en vochten tegen andere legers in andere wijken van Lemmer, zoals Achterom of Parkstraat. We hinkelden, we knikkerden, we tolden, we tiksjitten, landje stelen. We katteploegden avond na avond, krijgertje, prikslee, schaatsen, als het flink ijzelde straat-schaatsen met aparte ijzers (band-ijzers), in een kano, roeien in een afgedankte vlet, vlotje varen, zwemmen dat we allemaal leerden bij het houden stolt, tegenover de Mudserd bij de boerderij van de familie Eisema en natuurlijk in je blootje, polsstok- en slootje springen, eieren zoeken, bramen plukken langs de trambaan, een cent of ander geldstuk op de tramrails plaatsen en er even later totaal plat gedrukt weer onder vandaan halen, met de autoped met een noodgang vanaf de trambrugdijk naar beneden te racen, als je in de gelukkige omstandigheid was er één te bezitten en dat was ondergetekende. Verder was je natuurlijk lid van de voetbalvereniging, zat je op de gymnastiek en zangvereniging.

Uit daarvoor geschikte bomen maakten we fluitjes en proppenschieters. Ook pijl en boog maakten we zelf en voetballen deden we met een gedroogde varkensblaas die we meestal van slager Lageveen gratis kregen. Die werd dan in een moeilijk verkregen afgekeurde echte leren voetbal gewrongen en als je dan geluk had, hadden we een uurtje voetbalplezier. Tegen de jaarwisseling haalden we carbiet bij van Putten's smederij om vervolgens in een oude koektrommel het deksel er af te schieten.

Kattenkwaad haalden ook wij uit, van dat is er dus niets veranderd sinds vroeger. Rikke-tikken stond hoog in ons vaandel. U wilt een voorbeeld? Eentje dan. Bijna iedere manspersoon droeg destijds klompen en die stonden bijna altijd voor de deur, als het niet regende gewoon en als het niet regende gewoon en als het nat was omgekeerd, maar het ging er om dat ze er stonden. In donker zochten we iemand op waarvan we wisten dat hij gauw kwaad werd. Eerst deden we een hondendrol, die overal ruimschoots aanwezig was, in de klompen, dan brachten we een speld verbonden aan een lange dunne draad naar zijn raamkozijn en prikten dat er in. Een tweede klein touwtje met een steentje er aan bonden we op korte afstand tevens aan de speld. Met het lange touw i de hand gingen we op veilige afstand verwijderd aan het lange touw stevige rukjes geven, zodanig dat de steen goed tegen het raam bonsde. De man in huis spoedde zich dan woedend richting buitendeur, deed als een haas zijn klompen aan, zag de daders gierend buiten zijn bereik wegrennen en keerde nog woedender huiswaarts, inmiddels ontdekkend dat hij een niet zo fraaie geur met zich meedroeg.

Als we dan een uur later thuis kwamen waren alle ouders al op de hoogte en kregen we toch nog wel onze verdiende straf met in ieder geval de opdracht om de volgende dag onze welgemeende excuses aan te bieden bij de getergde buurman, die achteraf de 'grap' nog wel kon waarderen.

Ook stalen we wel eens een appel, peer of pruim uit één of andere tuin of boomgaard. Niet om het fruit maar alleen om de kik dat iemand kwaad achter je aan kwam. En dat was bijna altijd prijs. Als zo iemand je toch te pakken kreeg hoefde je thuis niet je beklag te doen omdat je ouders dan de kant van de geplaagde kozen. 's Avonds thuis was je braaf en deed spelletjes zoals 'mens erger je niet', 'monopoly', 'kwartetten' of lezen. Als jongen speelde je met mecano, stoommachientje, echt werkend, dammen en sjoelen. 't Ein had ook zijn buurtfeestjes met koekhappen, zaklopen, bal op de fles en verder gebruikelijke spelletjes. Feestverlichting en buurtversiering ontbraken daarbij niet. U ziet, veel tijd voor verveling was er op 't Ein niet.

Nog even wat over de behuizing. De gehele Singel en bijna de gehele Pietersbuurt hadden één en hetzelfde type woning in die tijd en ook bij enkele aan het Turfland was dat het geval.

Deze huizen hadden slechts een voordeur. De kamer was ongeveer vijf meter bij zeseneenhalve meter, waarbij op deze laatste maat ongeveer anderhalve meter was ingenomen door twee twee-persoons bedsteden met een provisiekast met een paar treden daar tussen in. Deze bedsteden waren gesitueerd boven een keldertje, dus als je door de onderlegger viel lag je boven op de opgeslagen aardappelen en dat is ook historisch wel gebeurd. In de gang vanaf de voordeur stond in de midden een ladder, geen vaste trap, wel met planken treden. Een keuken ontbrak, in de gang was halverwege een koud-water-kraan, daar stond meestal een kastje met gordijntje er onder voor het gasstel en dat was het.

de zolder was kaal en het dak vaak onbeschoten. De stuifsneeuw had 's winters vrij spel. Ik heb dat ervaren bij mijn beppe op de Singel. Toch woonden vaak ook grote gezinnen in deze woningen van 10 personen en misschien nog meer. Daar lag dus heel wat op zo'n zolder en dat kon nog gezellig zijn ook, zo vernam ik later van mijn oom's of tante's. De verlichting in de huizen was destijds nog met gas en een kolen- of houtgestookte kachel stond in de kamer als enige verwarming met de afvoerpijpen dwars door het plafond en door het dak.

Als de gezinnen wat kleinder werden doordat kinderen uitvlogen, werden de twee bedsteden vaak uit de kamer verwijderd, zodat meer bewegingsruimte werd verkregen in de woonkamer. Ook waren er gezinnen die hier een echt keukentje van maakten. Nou echt? In ieder geval verbetering. Een wc moest je minimaal met een buurman delen, soms met vier gezinnen en bij uitzondering zelfs met zes huishoudingen zoals bij mijn grootmoeder op de Singel. Twaalf woningen met twee wc's in het midden. Ondanks deze gebrekkige bewoning hoorde je de mensen hier weinig over klagen en van buren-ruzies heb ik persoonlijk nooit wat gehoord.

Ik denk dat dat kwam omdat iedereen de eigendommen, hoe gering die ook waren, van de ander wist te respecteren en daarom met rust liet.

In de meestal behoorlijk strenge winters van toen, schaatsten we van 's middags uit school tot laat in de avond. Van Zeilroede naar Rien en stoomgemaal en naar de Rien uiteraard via het Dok. Met behulp van de schaarse lantaarn-verlichting konden we het nog net op de baan houden. Op deze avonden kwamen vaak ook de eerste verkeringen tot stand of in ieder geval een scharreltje gedurende die bewuste schaats-winters. Persoonlijk heb ik de 't Ein-tijd bijzonder fijn ervaren, waar ik met plezier aan terug denk en hoop dat mijn medebuurtgenootjes van toen daar ook zo over mogen denken. Misschien kan dat een reden zijn om nog eens een reünie op korte termijn te kunnen houden. Op uw verzoek zal ik hier zelf graag aan meewerken, mits er voldoende belangstelling voor zou bestaan. Iedereen alvast een voorspoedig 1999 toegewenst.

Volgnummers corresponderen niet met de originele huisnummers

De winkeltjes zijn die nummers, waar een stbij staat. Het aantal personen per huishouding zal in enkele gevallen foutief zijn. Ook de "onbewoonbaar-verklaarde woningen" zijn in dit overzicht niet meegenomen. Vermoedelijk waren dat er twee in de Pietersbuurt. Omdat er hier is uitgegaan van 1948, kan het heel goed mogelijk zijn dat rond die tijd iemand net verhuist was, wel zijn naam hier is genoemd maar er een andere naam had moeten staan. Wilt u mij dat a.u.b. melden? Ale Schippers en Koop Gaastra bedankt voor jullie bijdragen en u lezers veel leesgenot.

Hans Feenstra,
tel. 0514-562134

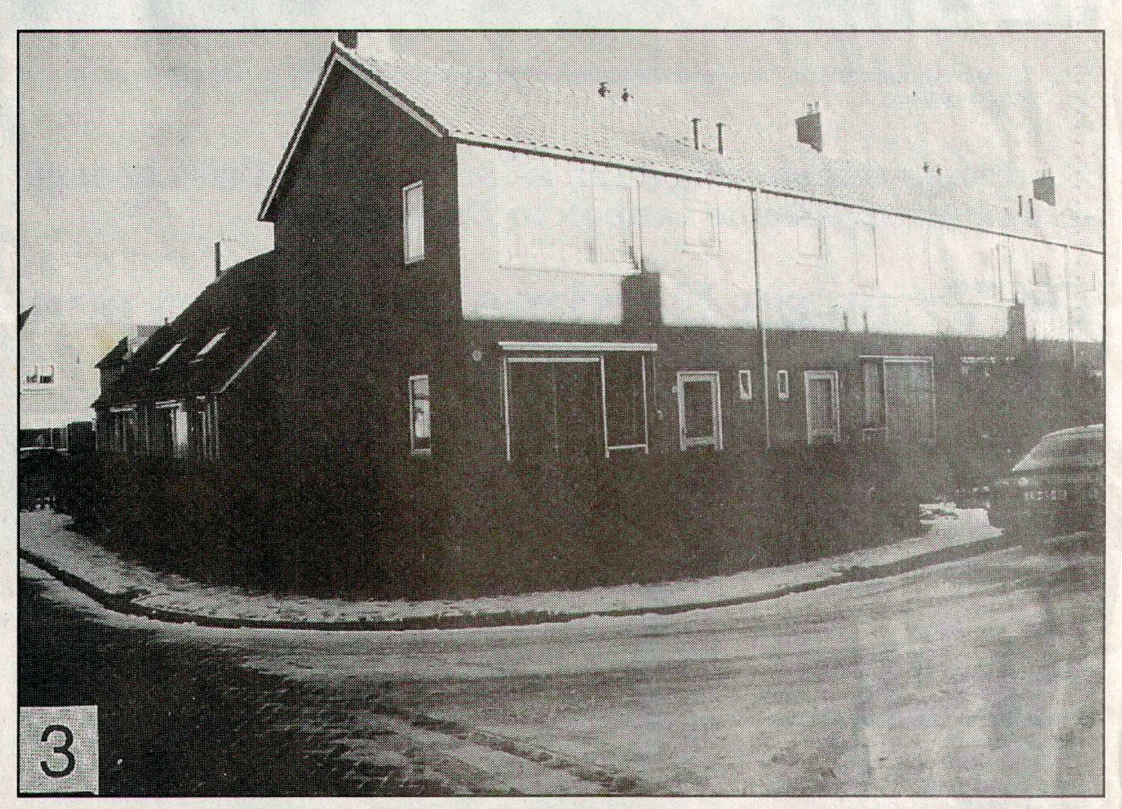

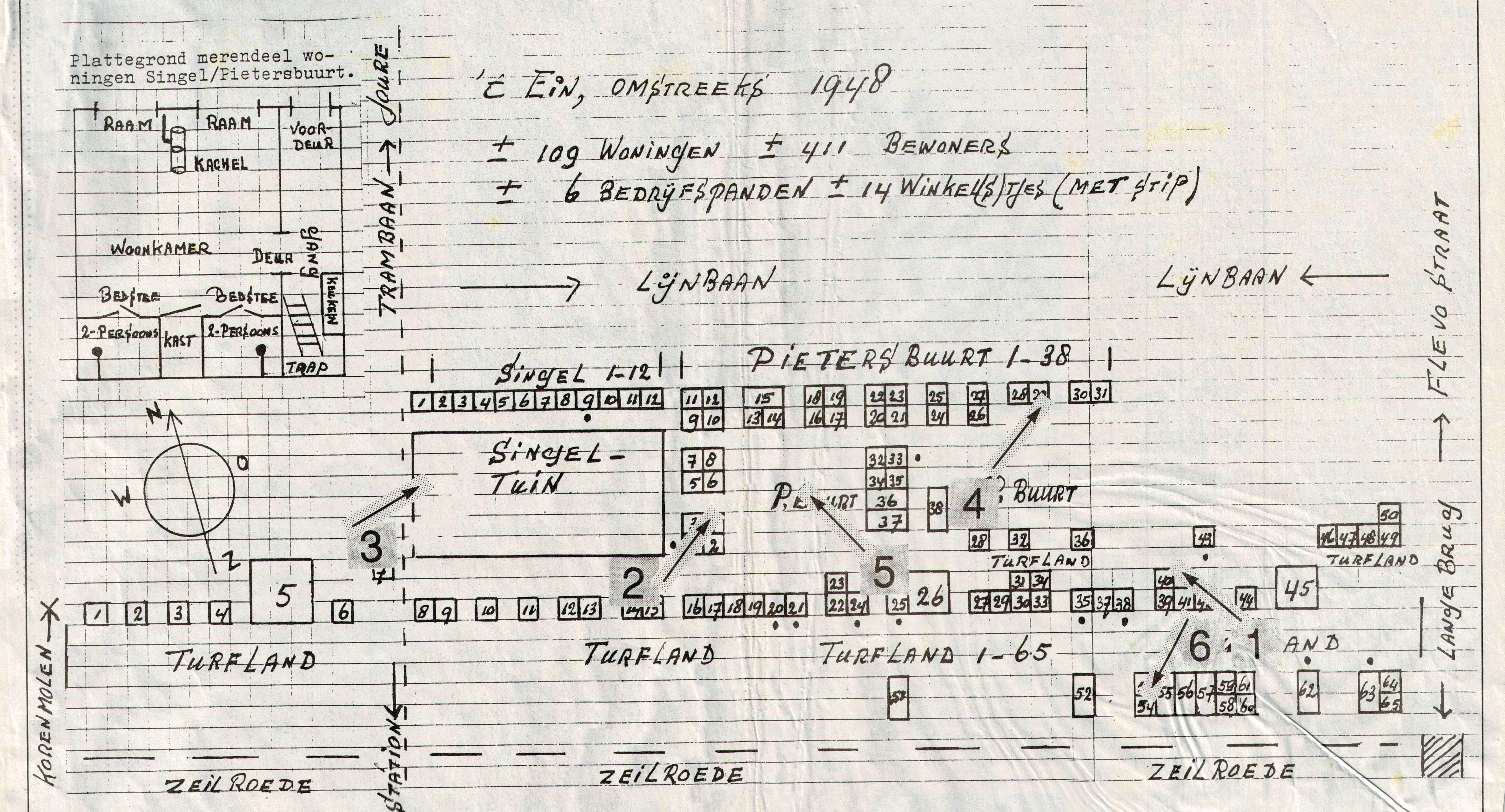

De cijfers in de plattegrond corresponderen met de cijfers op de foto's. De pijlen in de plattegrond geven de richting aan waarin is gefotografeerd. (Foto's: Elly v.d. Meer/Lemmer)

Bewoners Turfland	pers.	Beroep voor zover bekend
1 Fam. Bowe Koopmans	5	Molenaar-Veekoopman
2 Fam. Kokké	4	Timmerman
3 Fam. de Vries	4	Kantoor Gasfabriek
4 Wed. Abe de Vries en dochter	2	Onbekend (schoonvader Fedde Schurer)
5 Gasfabriek	-	
6 Fam. Faber	4	Directeur Gasfabriek
7 Fam. Solkema	3	Tram-Brugwachter
8 Fam. Klaas de Boer	2	Brandstof-handelaar
9 Fam. Kalsbeek	2	Visafslag-medewerker
10 Fam. Grijpsma	3	Kapitein Lemmerboot
11 Fam. Gerrit Visser	2	Verzekeraar
12 Fam. Derks	4	Leraar Christelijke school
13 Fam. Pietersma	7	Centrale bakkerij en venter
14 Roel en Tine Zeilstra	4	Netten-boeter
15 Leenze en Marie de Boer	4	Machinist Lemmer-boot
16 Gebr. en zus Visser	3	Vissers
17 Evert van der Bijl	1	Zuiderzeewerker
18 Fam. Herbert v. d. Bijl	3	Binnen-visser
19 Wed. Tetje Eisema en zoon	2	Huisvrouw
20 Fam. Durk Bosma	6	Vishandelaar
21 Fam. Durk Hak	4	Manufacturenwinkel
22 Fam. Haaie Dijkstra	2	Conciërge Chr. school
23 Fam, Klaas v. d. Werf	4	Monteur Techn. Bedr. Fa. Bus
24 Wed. Catharine v. d. Bijl	5	Kruidenierster
25 Dirk en Bartha van Looy	8	Groentehandelaar
26 Garage gebr. v. d. Bijl	-	
27 Fam. Jaap Jongsma	5	Timmerman
28 Siemen en Trui Kok	5	Centrale bakkerij medewerker
29 Fam. Poppe Kok	8	Los-arbeider
30 Fam. Jaalsma	4	Verzekeraar
31 Sake en Meintsje Visser	10	Visverwerker
32 dhr. Bartele Dekker	1	Boerenarbeider
33 Theunis en Anna v. d. Bijl	3	Transport-ondernemer
34 Wed. Jets Balsma en zoon	3	Huisvrouw
35 Fam. Johannes Deinum	5	Groentewinkel
36 Riekus en Griet Vlig	6	Visverwerker
37 Gebr. Sipke en Willem de Jong	2	Aannemers-bouwbedrijf
38 Wed. Ida van der Bijl	4	Kruidenierster
39 Mevr. Hinke Fey	1	Huisvrouw
40 Nammele en Hits Schroor	3	Visverwerker
41 Wed. de Vries	3	Huisvrouw
42 Gezusters de Vries	2	Kantoor Fa. Sterk Vishandel
43 Fam. Koop Gaastra	2	Groentewinkel
44 Fam. Jelle Hak	2	Woning-textiel- winkel
45 't Eintsjerkje	-	
46 Afke en Iefke Visser	3	Huisvrouw
47 Fam. Marten Koopmans	2	Broodventer
48 Sander en Clara Koehoorn	4	Medewerker hei-firma
49 Weduwnaar Marten Haagsma	1	Timmerman
50 Jan en Rika de Haan	9	Visser
51 Fam. Zijlstra	4	Politie-agent
52 Lieuwe en Sjoeke Meier	7	Boekhouder gasfabriek
53 Weduwnaar Keimpe v. d. Meer	1	Gepensioneerd
54 Vrijgezel Hendrik Mulder	1	Boeren arbeider
55 Werkplaats Beljon	-	
56 Fam. Petrus Beljon	4	Aannemer walbeschoeiingen
57 Marten en Oeke Feenstra	4	Houtmolen/kruidenier
58 Fam. Johannes Duim	5	Werkman Houtmolen
59 Durk en gezusters Coehoorn	3	Visverwerker
60 Fam. van der Veen	2	Timmerman
61 Fam. Dijkstra	2	Timmerman
62 Fam. Teade Boonstra	3	Bakker en winkel
63 Pakhuis Meine Gaastra	-	
64 Fam. Meine Gaastra		Groe ntewinkel
65 Fam. Kolk	3	Brugwachter

Bewoners Singel		Beroep voor zover bekend
1 Ida v. d. Bijl en Anne v. d. Gaast	2	Boeren-arbeider
2 Andries en Aukje Visser	4	Visser- Zuiderzeewerker
3 Pieter en Gooitske Vlig	6	Visser-Zuiderzeewerker
4 Jolt en Maaike de Hei	5	Waterschap-timmerman
5 Hendrik en Aal Haagsma	5	Mast- en Blokmaker
6 Weduwe Arendje Alberda	1	Huisvrouw
7 Anne en Pietsje Rottine	4	Waterschap-medewerker
8 Piet en Tietsje Bakker	4	Visser
9 Douwe en Albertje de Vries	2	Petroleumventer
10 Mevr. Bakker, Ale en Jeltje Schippers	3	
11 Hendrik en Neeltje Schippers	7	Rietsnijder/turfsteker
12 Weduwe Sap van der Gaast	1	Huisvrouw

Bewoners Pietersbuurt		
1 Wed. Setske Raadsveld en zoon	2	Kruidenierster
2 Jan en Lies van der Veen	4	Binnenvisser
3 Auk, Wiepkje, Jurjen, Gauke Bootsma	4	Vissers
4 Hans en Marie Alberda	4	Stoker Stoomgemaal-chauff.
5 Klaas en Rens Fleer	2	Monteur radio-centrale
6 Andries en Gees Visser	5	Zuiderzeewerker
7 Jarig en Tetje Bijlsma	7	Melkboer/ober
8 Fam. Bartele ten Hoeve	4	Conducteur Tramweg Mij.
9 Wed. Klaske van der Singel	3	Huisvrouw
10 Rienk en Wieke Platte	4	Gemeentereiniging
11 Wed. Sjoerd Nijland en dochter	2	Werkman gasfabriek
12 Vrijgezel Pieter Dijkstra	1	Konijnenfokker
13 Fam. Tjebbe Zandstra	4	Noordzee-loggervisser
14 Jan en Antje Deinum	2	Stoker stoomgemaal
15 Pakhuis Berend Scholten (dubbel)	-	
16 Berend en Anna Scholten	9	Handelaar lompen en metaal
17 Wiebren en Sjut Hoekstra	6	Visser
18 Fam. Geert Lammers	4	Werkman Houtmolen
19 Fam. Sake Visser	5	IJsventer/Visverwerker
20 Fam. Roelof Akkerman	2	Losarbeider
21 Fam. Thomas Thijsseling	3	Werkman Lemmerboot
22 Fam. Roel en Anna Hoekstra	4	Bootwerker binnenvaart
23 Lutzen en Akke Visser	2	Geld-strijk-schrijver
24 Fam. Rijpkema	2	Onbekend
25 Fam. Jaap Scholten	5	Werkman houtmolen
26 Weduwnaar Wiepke Kok	1	Boerenarbeider
27 Fam. Ike Rippen	7	Melkboer
28 Eelke en Sjoltsje Feenstra	7	Huisschilder
29 Gerrit en Sietske Hogeterp	5	Boerenarbeider
30 Schelte en Lum Rottine	5	Stuurman Lemmerboot
31 Hendrik en Japkje Frankema	4	Timmerman
32 Sibbele en Jantsje de Boer	4	Werkman Lemmerboot
33 Fam. Siep Visser	5	Zuivelventer
34 Fam. Roel Hoekstra	2	Visser
35 Pelle en Mette de Vries	8	Stoker stoomgemaal
36 Fam. Fledder	7	Lappenkoopman
37 Herre en Klaas v. d. Veen	2	Helling- arbeiders
38 Keesje Verhoef	1	Muzikant